

การวิเคราะห์หาอายุของไม้โดยการเปรียบเทียบความเหมือนของวงปี ได้ใช้เกณฑ์อายุที่เก่าที่สุดตามค่าอายุโดยวิธีเรดิโอคาร์บอน (Radiocarbon) ที่หาได้จากไม้ คืออยู่ในช่วง ๑,๒๐๐-๒,๒๐๐ ปีมาแล้ว ส่วนอายุของไม้มีชีวิตนั้นในขณะนี้พบว่าที่เก่าที่สุดคือประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปีมาแล้ว ดังนั้นปัญหาในขณะนี้คือการปิดช่องว่างของช่วงอายุไม้ที่ขาดหายไป ซึ่งคงจะมีสาเหตุมาจากการให้สัมปทานไม้สักในสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงทำให้ไม้สักในช่วงอายุนั้นสูญหายไปจากพื้นที่ทางภาคเหนือแทบทั้งหมด

การศึกษาวิจัยทั้งสามด้านดังกล่าวนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่อย่างแนบแน่นและมีมิติ กล่าวคือ การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโบราณ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมตามฤดูกาล ความหลากหลายของพืชพรรณ สัตว์ป่า ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมฐานเช่นการทับถมของตะกอนดำ การพัฒนาและก่อตัวของลานตะพักถ่าน้ำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบการจัดการอพยพเคลื่อนย้ายของชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบการใช้พื้นที่ การตั้งถิ่นฐานเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่กลไกการเกิดระดับของสังคมและการจัดองค์กรทางสังคม ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม จนท้ายที่สุดแล้วจะสามารถนำข้อมูลทั้งหมดมาเชื่อมโยงเพื่อแปลความหมายเกี่ยวกับเรื่องราวของสังคมและวัฒนธรรมที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนานในพื้นที่แถบนี้ได้

ประวัติศาสตร์ คืออะไร? อยู่ที่ไหน?

ผศ.ดร.พรณี บัวเล็ก

ผศ.ดร.สุกัญญา บำรุงสุข

รศ.ดร.ดาร์รุค เมตคาริถานนท์

ดร.โรนาถ วิวนาร์ต

หน้าที่สำคัญที่สุดของผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ คือ การประมาณความเป็นจริงของพฤติกรรมทางสังคมมนุษย์ จึงควรเข้าใจก่อนว่าความจริงประวัติศาสตร์คืออะไร และอยู่ที่ไหน (แถมสุข นุ่มนนท์)

ในระหว่างวันที่ ๙-๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา ณ ห้องประชุมตึก ๓ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม

ราชกุมารี ได้จัดโครงการสัมมนาทางวิชาการประจำปี ๒๕๔๔ ในหัวข้อเรื่อง แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน : ข้อเสนอใหม่เชิงเนื้อหาและระเบียบวิธี

ในการประชุมทางวิชาการครั้งนี้ มีนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ที่เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัย โรงเรียน และนักศึกษา

ช่วงเช้าวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ศ.ดร.แถมสุข นุ่มนนท์ อภิปรายนำในประเด็นสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย จากนั้น ผศ.ดร.พรณี บัวเล็ก เสนอเรื่อง ลักษณะนายทุนไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๘๒ ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสุดท้าย ของอาจารย์

เมื่อ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อนพ้องน้องพี่ในแวดวงนักเขียนได้แสดงมุทิตาจิตแด่ลุงคำพูน บุญทวี ในโอกาสที่ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติในฐานะเป็นศิลปินแห่งชาติ ๒๕๔๔ จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยจัดงานเลี้ยงที่บ้านของลุงคำพูนที่บางบัวทอง ปีนี้อายุ ๗๓ ปีแล้ว แต่ยังคงทำงานเขียนหนังสือและเข้าร่วมกิจกรรมกับนักเขียนรุ่นน้องรุ่นลูกรุ่นหลานอยู่เสมออย่างไม่ถนัดถใจ เสียหายที่เกียรติยศมาช้าเสมอ

ASSISTANT PROFESSOR
Rasmi Shoocongdej (above)
An overall view of the archaeological site at the rear of Rai village, Mae Hong Son (left).

ARCHEOLOGIST

Detectives of the Past

Archeologist Rasmi Shoocongdej finds fulfilment in reading messages and finding answers that have long baffled mankind deep under the earth.

By Piyaoporn Wongruang

The last light of day has gone and the sky is beginning to get dark. The building housing the Department of Archaeology of Silpakorn University is also dark, except for one room at the farthest corner. There, Assistant Professor Rasmi Shoocongdej is still busy, working her way through a huge pile of papers that includes student tests. She knows she will be spending many more hours in this quiet room, burning the midnight oil, if she is to complete her tasks.

Arriving home late and getting up early is Rasmi's way of making every minute of her teaching work count. It is a practice to which she has adhered for the last 10 years. But her dedication is not entirely due to her career as a lecturer specialising in prehistoric

archaeology, but also to the other cap she wears: that of an archaeologist.

After Rasmi finishes her course work, she changes out of her formal outfit into pants and a T-shirt. She picks up the small backpack filled with personal stuff, including a hand trowel, and heads off upcountry searching for artefacts buried deep. Her passion is for all things prehistoric.

She has travelled to many remote areas to dig for hidden treasures. As a youngster she scoured the long beach along the Mekong River in Chiang Rai's Chiang Kong district. Her passion has also led her to New Mexico and Arizona, where, under the scorching sun, she has found fragments of bison's bones and stone tools, and the Euphrates River in Turkey where she lent her willing hands to a friend's project.

"Hidden prehistoric treasures like stone implements have always impressed me,

especially since my student days," says Rasmi. "They can't be easily understood. Many fields of knowledge are needed for interpreting the messages of our ancestors hidden inside the treasures. I used to wonder how archaeologists knew whether they were man-made materials or not. Who used them or how - that kind of thing. I haven't thought of anything else since."

Rasmi compares prehistoric archaeology to forensic science: both disciplines search for the truth, using clues to construct the evidence.

"We are the detectives of the past," says Rasmi. "We search for the truth behind the artefacts, to find the answers to such questions as who lived at the site, their age and why they lived there, among others. To be able to do this, we need multidisciplinary skills to interpret data. Archaeologists have to study many subjects ranging from geology, anatomy, as well

as ancient languages in the field of historic archaeology."

At present, Rasmi is working on a two-year project at Mae Hong Son's Pang district that is being supported by the Thailand Research Fund. This highland archaeology is quite rare in the Kingdom.

Rasmi explains that land archaeology is the study of the social and cultural development of the ancient people who lived on the mountain foothills, and in the valleys. For the project, she determined the height at 500 metres above sea level to specify the boundaries of her study area. This, she says, distinguishes the different environments of the areas above and below.

"I dream of visiting an archaeological site of the Puchoo in Peru located in the Andes," says Rasmi. "The subject is also concentrated in highlands. It's a pioneer project and complicated. H

If we can make people understand this, I think it's worth trying."

Rasmi says highland archaeology is often considered a marginal field, as most archaeological studies have concentrated on civilisations in fertile river basins. In the mountainous Northern region, there are a few archaeological sites from the prehistoric period such as Obb Luang in Chiang Mai's Hod district and the better known site in Lampang province where fragments of Homo Erectus were found.

In Mae Hong Son, archaeological studies have been undergoing since 1970. A great deal of archaeological evidence has been found that tells the researcher that human life here existed more than 10,000 years ago. More importantly, several ancient coffins dating back 2,000 years were also uncovered in this area.

Unfortunately, these studies were conducted based specifically on the interests of the researchers involved and the individual work was not compiled so as to create a full picture of the lives of the people who inhabited the area.

Rasmi expects that once she has completed her current project a clearer picture will emerge. The data will cover the relation between man and the environment, all the more interesting as there were a number of major climate changes in the late Pleistocene (11,000-18,000 years) and Holocene (2,500-10,000 years) eras. She adds, with a wry grin, that projects of this kind are rare in the Kingdom and only very few studies about the environment in archaeological context exist.

Rasmi says that without a proper understanding of the environment, we may never be able to ascertain - or at least make an educated guess - on why people chose to settle on river plains in the historical context. She points to human excesses that have caused large

areas of land to be abandoned in the past, and that this can happen again in the present. She also argues that society today needs to learn about natural resource management.

Since March last year, Rasmi is often seen walking the steep mountain trails in Pang Mapa district along with some 10 fellow archaeologists and environmentalists. Between March and August, the team conducted a series of surveys of river basins in Rang Luang, Lang, and Pam.

They found 10 archaeological sites in those areas, two of which were selected as samples for an intensive study through excavation due to their rich archaeological value.

During the cold spell in November, Rasmi started the excavation works on the first site, Ban Rai. Over the mountaintop behind the village was a large open space with a 200-metre cliff on one side. It was once a large cave. The roof had collapsed long ago. Around 30 pillars and log-like artefacts later recognised as ancient coffins dating back 1,200 to 2,000 years were found, as well as such other evidence as stone tools, pocket-knives, fragments of animal bones, ash layers, a human skeleton, and wall paintings.

To Rasmi, these findings provide evidence that at least two separate civilisations have lived in the area. The first group, born more than 10,000 years ago, led a nomadic lifestyle, while the later generation to settle there used the area as their burial grounds between 1,200 and 2,000 years ago.

A SENSE OF SELF

Next summer, Rasmi and her team will start excavating the second site at Lod Cave. For this project, she will be assisted by some of her students. She laughs as she recounts how certain of the youngsters in her class remind her of herself in her youth, digging the ground with the same enthusiasm and

passion.

After graduating from Silpakorn's faculty of archaeology in the '80s, Rasmi was recruited by the Fine Arts Department to work on prehistoric archaeological sites in Kanchanaburi. When stone tools were uncovered and she found herself unable to do more than identify them, she decided to save her cash and head off to the States.

"At that time, no university in Thailand was offering a

dreams. If the dream is important enough, then they mustn't be afraid to chase it. They need role models, need to understand how others have fought for success. It is never easy."

Rasmi returned Thailand in 1987 and started her career as a lecturer in Silpakorn University. Five years later, she returned to the University of Michigan to pursue her doctorate degree.

Rasmi says that archaeological knowledge can be applied

will help her student learn the hands-on processes that will allow them to work as professional archaeologists, surveying, excavating, collecting, interpreting data, and writing documents.

"After going through this process, I think they will be able to start their own projects in the future and become independent archaeologists," she says.

"And, unlike in the past, we will have new faces in this field."

There is little doubt that Rasmi will be playing a major role in developing and refining these "new faces".

Although archaeology focusing on the prehistoric period has never made much of an impact on the general public, she feels that knowledge will help the new generation to associate with the past.

"It helps us to understand ourselves better," says Rasmi. "Mae Hong Son has been in existence for tens of thousands of years and look how much it has evolved. I firmly believe that history does repeat itself and thus we can learn from ancient societies."

Textbooks available in Thailand contain little on the prehistoric period, although a great deal of information is given on historical events.

"Once I discovered the stories hidden inside the stone tools, it connected me with them and I want to pass this feeling on," says Rasmi.

"There are still many questions remaining about artefacts in Southeast Asia but it still has a marginal status in the world of archaeology."

Therefore, the region should be promoted among today's students as the ideal ground for research.

But while Rasmi is content - for now - to make new discoveries in the Asia-Pacific region, she still dreams about travelling to Egypt and Peru for digs.

"They have such great archaeological sites," she says with a wistful smile. ☺

STUDENTS IN Rasmi's class excavate at the archaeological site at Mae Hong Son.

Master's course in prehistoric archaeology and I was anxious to learn more," she says. "One stone tool can tell so many stories about societies and the environment."

She was accepted by the University of Michigan and during the course was given the opportunity of assisting on the excavation of some archaeological sites located in the Southwest of the US. To maintain hearth and home, she worked part-time as a librarian and applied for scholarships.

"It was a good lesson about life," says Rasmi. "The tough conditions forced me to learn how to manage my own life. What kept me going was the hunger for more knowledge. I often tell my students that anything in life is possible. They have to work to attain their

to a variety of occupations. But to survive as a specialist, especially one dealing with the prehistoric period, demands a great deal of determination. Chances are rare and the Fine Arts Department's policy is based more on unearthing information on various historical eras than the prehistoric."

"There are more jobs available on historical sites such as restoration projects and if student have knowledge about the historic period, they have a better chance of surviving. Knowing about stone tools is hopeless in terms of survival. They need more sophisticated knowledge in order to survive in this field."

BRIDGING THE GAP

Rasmi is trying to bridge the gap. She hopes that the project

RASMI WITH her colleagues at the archaeological site near the Euphrates River, southern Turkey.

STUDENTS FROM the Institute of Archaeology, University of London, at a Primitive Technology camp late last year.

RASMI AT Bo Krai Cave, Mae Hong Son.

A high-contrast, black and white photograph showing a close-up of a wooden structure, possibly a ship's hull or a large crate. The image is dominated by the textures of the wood, which appears heavily weathered, decayed, and possibly damaged. A prominent diagonal beam crosses the frame from the lower left towards the upper right. A horizontal beam intersects this diagonal one near the center. The background is dark and filled with more wooden planks and structural elements, creating a complex, layered appearance. The lighting is harsh, highlighting the rough surfaces and deep shadows within the wood's grain and between the planks.

2000

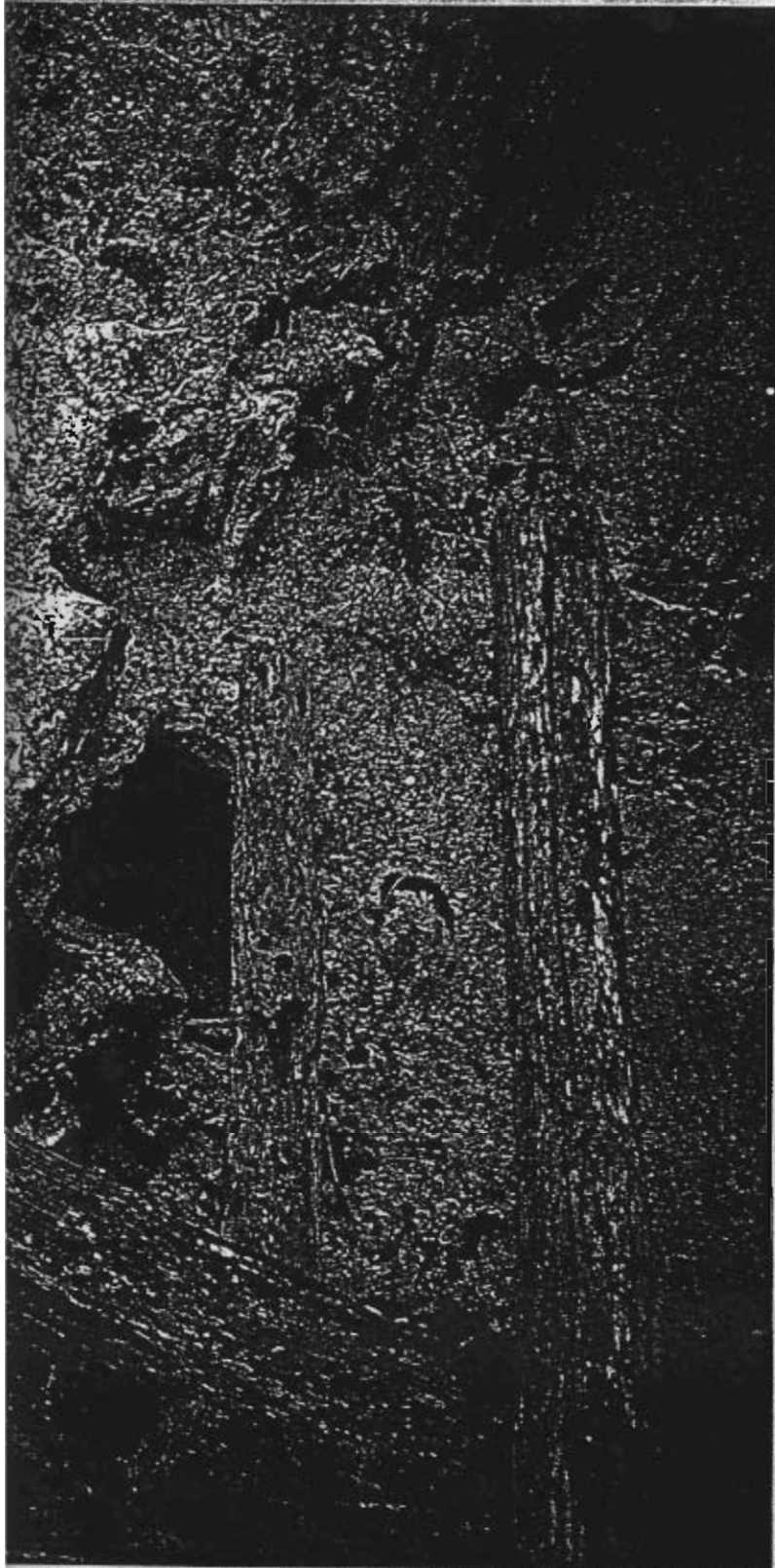
หน้าที่ของโรงเรียนทางดนตรีคือ
 ๑. เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการ
 ดนตรีให้แก่เด็ก
 ๒. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน
 มีความรู้ความเข้าใจใน
 ดนตรี
 ๓. เพื่อให้นักเรียน
 มีความสามารถในการเล่น
 ดนตรี

การที่จะหาจุดประสงค์ของงานเขียนนั้นได้ก็โดยการพิจารณาถึงข้อความที่เขียนขึ้นว่ามีความหมายอย่างไร และมีความสำคัญอย่างไร

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

Prinsipnya, ketika menggunakan prinsip ini, kita harus memastikan bahwa kita telah memahami dengan baik apa yang kita lakukan. Kita harus memastikan bahwa kita telah memahami dengan baik apa yang kita lakukan.

[illegible]

๑.

ฉีกตัวจากอดีต

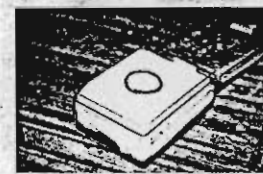
ทันทีที่รอดูตัดจากเส้นทางถนนที่คลั่งไคล้และเลียบใต้เทือกเขาของอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดซึ่งเต็มไปด้วยภูเขามากกว่าพื้นที่ราบเรียบ ครึ่งเข้ามาตามป่าขอบนอกเส้นทาง 'บ้านไร่' จนกระทั่งมาหยุดที่สะพานไม้ข้ามลำน้ำเล็ก ๆ สายหนึ่ง

เหนือขึ้นไปบ้านยอดเนินสูงจากพื้นดินขนาดแห่งนาคอด้งมา คือหน้าผาสูง ที่ตั้งของ 'แหล่งโบราณคดีบ้านไร่' จุดหมายปลายทางของเรา

ทั้งคณะจึงต้องจอดรถทิ้งไว้ เดินเลาะเลียบไปควมท้องไร่ชาทุ่งของชาวบ้าน จนกระทั่งถึงจุดตั้งค่ายที่พักเรียงเขาของคณะชุดก่อน ซึ่งทางเป็นดินที่ง่าย ๆ ไร่ภายในบริเวณไร่ไร่ มีห้องน้ำซึ่งชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น กับสถานที่ประกอบอาหาร และโรงไม้เก็บเศษซากโบราณที่ขุดค้นขึ้นมาได้

เราหยุดพักเหนื่อยกันที่นั่น กองไฟไถ่ดวงฉายพักที่กองไฟดวงเดียวเมื่อคืนเริ่มมอด แต่ก็ยังคงมีควันไฟดีใจที่ลอยอ้อยอิ่งขึ้นมาให้เห็นอยู่เป็นระยะ ๆ

ผศ.ดร.วิวัฒน์ ภูมรินทร์ หัวหน้าโครงการโบราณคดีในพื้นที่สูง ณ เชียงใหม่ ซึ่งอาจารย์บอกว่าเป็นจริงแล้วเป็นเสมือน 'เครื่องขุดจากอดีต' ซึ่งกลายมาเป็นหลักฐานสำคัญทางโบราณคดีในปัจจุบันมา แสดงให้พวกเราได้ดูกัน

‘เศษขยะโบราณ’ จากแหล่งโบราณคดีบ้านไร่ ซึ่งนักโบราณคดีและผู้
รณคณะชุดกันขึ้นมาได้และเก็บรักษาไว้อย่างทะนุถนอมเหล่านั้นมีทั้ง เศษ
พระดินเผาหลายเชือกทาบ เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือโลหะ ลูกปัดทำจาก
กระดูก หอยเบี้ย ๓ ชั้น

และที่พบเป็นจำนวนมากก็คือกระดูกสัตว์ที่ถูกเผาไฟ ซึ่งมีทั้งสัตว์
ขนาดใหญ่ เช่น วัวควาย สัตว์ขนาดกลาง เช่น กวาง และสัตว์ขนาดเล็ก เช่น ไก่
ป่า หนู รวมทั้งสัตว์น้ำอย่าง เต่า และหอยกาบน้ำจืดอีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบภาพเขียนสี ๒ แห่งบนผนังถ้ำ พบพื้นที่กระโหลกเด็ก
และที่พบมากที่สุดก็คือโลงไม้ภายในถ้ำ ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ‘โลงผีแมน’

โลงไม้ที่พบ ส่วนใหญ่ทำขึ้นจากไม้สัก แต่ก็มีไม้จำปาและไม้แดงซึ่ง
ไม้เนื้อแข็งเช่นกันปะปนอยู่บ้าง โลงไม้ที่พบมีประมาณ ๑๕ โลง บางโลงมี
ขนาดใหญ่มากถึง ๑๑ เมตร

และที่อยู่คู่กันกับโลงก็คือเสาไม้จำนวน ๘๕ ต้น ซึ่งทำจากไม้เต็งและ
ไม้ก่อ การตั้งของเสาโลงไม้เหล่านี้พบว่ามีการขุดพื้นลงไปเพื่อฝังเสา และใช้

หินปูนชนาฐานเสาข้างล่างไว้เพื่อให้เสาไม้ยืนได้
มั่นคง

ที่น่าสนใจอีกอย่างก็คือในบรรดาโลงไม้
ที่พบนี้ แต่ละโลงมีรูปแบบของหัวโลงและเสาโลง
ที่แตกต่างกันออกไป เสาบางต้นส่วนปลายเสามี
การแกะสลักเป็นรูปคนนั่ง อาจารย์ศรีศมี ชูทรงเดช
เล่าว่า

“รูปแบบของหัวโลงไม้ที่พบอยู่ในถ้ำผีแมน
(ชาวบ้านจะเรียกถ้ำที่มีโลงไม้อยู่ภายในถ้ำว่า ‘ถ้ำผี
แมน’) ที่สามารถได้หัวเมื่อยสองในเวลานี้ ปรากฏ
ว่าพบหัวโลงไม้ที่แตกต่างกันถึง ๔๐ แบบ”

หัวโลงไม้ที่แตกต่างกันนี้ น่าจะเป็น
เสมือนคำใบ้ที่บ่งบอกถึงปริศนาบางอย่างที่นัก
ประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีในปัจจุบันยังหาข้อ

สรุปไม่ได้ เช่นเดียวกับการสร้างโลงไม้ภายในถ้ำว่าคนโบราณมีวัตถุประสงค์ในการสร้างอย่างไร สร้างให้ใคร มีฐานันดรยศศักดิ์แตกต่างกันออกไปหรือไม่ อย่างไร และถ้าหากสร้างเพื่อบรรจุศพผู้ตาย ศพหรือเศษซากกระดูกที่ควรจะได้พบนั้นอยู่ที่ไหน

มีคำถามมากมายที่รอให้คนรุ่นหลังอย่างเราหาคำตอบจาก ‘เศษซากขยะโบราณ’ ที่คนในอดีตกาลหลงเหลือไว้ให้

แต่ละชิ้นเป็นเสมือนชิ้นส่วนหนึ่งของภาพจิ๊กซอว์ที่รอการนำมาต่อเข้าด้วยกันให้อ่านเป็นภาพ หรือเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์

‘จิ๊กซอว์’ หรือ ‘ขยะโบราณ’ จากอดีตเหล่านี้เองที่อาจจะบอกเราได้ถึงสิ่งแวดล้อมในอดีต ความอุดมสมบูรณ์ของต้นไม้และสัตว์ สภาพอากาศเมื่อครั้งเก่าก่อน รวมถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของคนที่เคยอยู่ที่นั่นมาก่อนหน้าเราหลายร้อยหรือหลายพันหลายหมื่นปีมาแล้ว

เรากำลังจะไปดูชิ้นส่วนของจิ๊กซอว์จากอดีต ที่ต้องปีนป่ายขึ้นไปเพื่อให้ถึงถ้ำผีแมนบนเชิงผาที่เห็น

๒.

ถ้ำผีแมน บ้านไร่

เราออกจากค่ายที่พักเชิงเขา ไต่ไปตามทางภูเขาที่สูงชัน ซึ่งคนงานชาวบ้านในทีมของอาจารย์ศมีบอกว่าใช้เวลาเดินเท้าเพียง ๑๕-๒๐ นาที ก็ถึงที่ตั้งไซต์งานบนถ้ำเชิงผา

บังเอิญผู้เขียนเคยได้ประสบการณ์จากการไต่ภูเขาว่า ไม่ควรเชื่อคำซื้อๆของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

ถ้าชาวบ้านบอกว่าใช้เวลาเดินเท้าเพียง ๑๕ นาที ‘ชาวเมือง’ ทั้งหลายก็งงเครียดใจไว้ว่าจะต้องเดินไต่ภูเขาขึ้นไปประมาณ ๓๐ นาทีหรืออาจจะถึงหนึ่งชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงและประสบการณ์ในการเดินไต่ภูเขาของแต่ละคน

แต่ทางดินที่คนงานช่วยกันเขาเป็นขั้นบันไดไว้เรียบร้อย กับราวไม้ไผ่ที่ผูกไว้ข้างทางก็ช่วยให้ไต่ขึ้นไปตามทางสูงชันได้ไวและง่ายขึ้น ไม่เหมือนช่วงแรกๆที่อาจารย์ศมีมาสสำรวจพื้นที่ซึ่งต้องไต่ถลัดเลาะไปตามธารน้ำ ใช้เวลาเดินทางกันเป็นวัน

คนงานชุดกันในทีมของอาจารย์ศมีนั้นมีทั้งชาวไทยใหญ่ ม้ง ลีซอ และกะเหรี่ยง เพราะแถบพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของชาวเขาเผ่าต่างๆ มากที่สุดในประเทศไทย

และที่ตั้งของ ‘แหล่งโบราณคดีบ้านไร่’ นี้ก็เป็นที่รู้จักกันดีของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยไร่และหมู่บ้านน้ำบ่อมานานกว่า ๓-๓๐๐ ปีมาแล้ว แต่ในทางวิชาการ

นั้นเพิ่งมีการค้นพบเมื่อกว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมาเอง

โดยเมื่อประมาณปีพ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๐ นายจอห์น สปีร์ หรือที่ชาวบ้านในแถบปางมะผ้าและแม่ฮ่องสอนรู้จักกันในนาม ‘ลุงจอห์น’ ได้นำนักสำรวจถ้ำชาวออสเตรเลียไปสำรวจและทำผัง และต่อมาก็นำโครงการโบราณคดีภาคเหนือ กรมศิลปากรเข้าไปสำรวจ

อันเป็นผลให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับ ‘ถ้ำผีแมน’ ตามมาอีกหลายเรื่อง เช่นการศึกษารูปแบบเรือขุด ที่พบบริเวณอุทยานถ้ำลือคำ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เปรียบเทียบกับรูปแบบโลงไม้ที่พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านไร่

การสำรวจและเจาะตัวอย่างดินเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมโบราณ พร้อมเจาะตัวอย่างโลงไม้

เพื่อหาอายุ โครงการสำรวจและจัดทำระบบฐานข้อมูลถ้ำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
การศึกษาตำแหน่ง ที่ตั้งแหล่งโบราณคดีประเภทถ้ำ 'ผีแมน' ในบริเวณถ้ำแม่
ของ-ถาง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รวมถึงการขุดค้นในโครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง โดยมีอาจารย์ศรี
เป็นหัวหน้าคณะที่ 'แหล่งโบราณคดีบ้านไร่' นี้

อาจารย์ศรีเล่าว่า โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงนี้ เป็นการค่อยๆขยาย
จากโครงการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลถ้ำ โดย คร.สิทธิพงษ์ ศิลลภาณิช ที่ได้
รับการสนับสนุนจาก สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) ซึ่งดำเนิน
ระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๒ พบถ้ำที่แหล่งโบราณคดีอยู่ ๓๗ ถ้ำ มีร่อง
รอยของการตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ตั้งแต่ประมาณหมื่นล้านปีมาแล้วจนถึงปัจจุบัน

แต่ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของอำเภอปางมะผ้า ซึ่งพบ
ถ้ำอยู่มากมายนี้เป็นเสมือนแหล่งฝังศพของคนใน 'วัฒนธรรมโลงไม้' ซึ่งมีการ
ฝังศพในโลงไม้แล้วนำไปวางไว้ภายในถ้ำ

คณะทั้งหมดเดินได้ขึ้นมาถึงบริเวณปากถ้ำคอนเทียงพอดีก็เลยได้จัด
เก้าอี้มาวางไว้ข้างกับน้ำที่พกติดตัวกันมาคนละขวดสองขวดกินจะให้สัมภาษณ์
เขาได้ตั้งแต่ตอนนี้ อิ่มหนำสำราญหายเหนื่อยแล้วจึงได้ถามอาจารย์ศรีไปที่ถ้ำ

'ถ้ำผีแมน บ้านไร่' เป็นพื้นที่โล่งกว้างรูปวงรี อยู่ท่ามกลางแสงอ่อนๆ
ในยามเที่ยงวัน เพราะโดนผนังถ้ำบางส่วนและต้นไม้ที่ขึ้นปกคลุมกันแสงร้อน
แรงจากภายนอกไว้ ส่วนที่เป็นหลังคาถ้ำซึ่งสูงขึ้นประมาณ ๔๐ เมตรนั้นไม่มี
เพราะได้ถล่มลงมานานแล้ว

บนพื้นที่โล่งกว้างนั้นนอกจากหลุมขุดค้นทางโบราณคดีจำนวน ๓ หลุม
แล้ว คลอดแนวหน้าผาซึ่งเต็มไปด้วยโลงไม้กับเสาไม้ที่ปักกับหินที่มันและมักจะ
มีกระดูกกระเบื้องรายอยู่รอบพื้นที่

โลงไม้ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ ผุพังแตกหักหรือมีสิ่งมา
วางกองรวมกันอยู่ บางส่วนก็ยังคงพาดอยู่กับเสาและกำแพงหินและมีโลง
ซ้อนกันอยู่หนาแน่นจนเสาบางต้นดูเหมือนโดนฉาบหุ้มด้วยสีชมพูอ่อน

และจากการทดลองเจาะเนื้อไม้ที่ใส่ทำโลง โดย ผศ.ดร.นาฏสุตา
ภูมิอำนงค์ พบว่าไม้ที่ใส่ทำโลงไม้และเสาโลงทั้งหมดน่าจะเป็นไม้ที่มีที่มา

จากสังคมไม้เดียวกัน และน่าจะมาจากบริเวณรอบๆ
แหล่งโบราณคดีบ้านไร่เอง

วงไม้ที่ปรากฏให้เห็นนั้นแบ่งออกถึงสองพ
ภูมิอากาศในอดีตกลายเป็นปรกติ มีฝนตกและมี
ภาวะแห้งแล้งอย่างสม่ำเสมอ

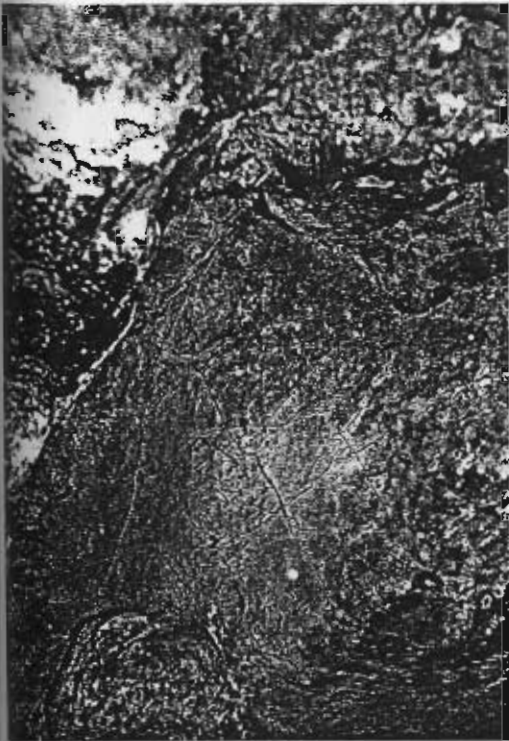
และจากการตรวจสอบด้วยวิธีคาร์บอน ๑๔
พบว่าโลงไม้และเสาแต่ละต้นนั้นถูกสร้างขึ้นเมื่อ
ประมาณ ๒,๑๐๐-๑,๖๐๐ ปีมาแล้ว โดยโลง
ต้นไม้ที่มีอายุระหว่าง ๑๐-๑๐๐ ปีมาสร้างเป็น
โลงไม้และเสา

นั่นน่าจะแสดงให้เห็นว่าป่าไม้ในอดีตกาล
นั้นมีความอุดมสมบูรณ์เพียงไร เพราะในสมัยที่โล
หาต้นไม้ที่มีอายุ ๑๐-๑๐๐ ปีได้ยากเต็มที

อาจารย์ศรีมีพาเรามาขึ้นอยู่เหนือปากหลุม
ที่ ๑ ซึ่งเป็นหนึ่งในหลุมที่มีขุดค้นเรียบร้อยแล้ว
หลุมที่ ๑ นี้มีความสำคัญตรงที่ขุดหลุมที่แรกพบ
เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคหินใหม่และ
ของมนุษย์ดอยรังเคอ เห็นอยู่ในถ้ำต่อเนื่องกัน
ตลอดหลายยุคหลายสมัย

นั่นคือแต่ละวันที่เราลงไป บอกเราว่า
ของที่เจออยู่ในช่วงสมัยใด คนจึงเป็นเครื่องมือของ
บอกอายุทางประวัติศาสตร์ของนักโบราณคดี

...เราพบเครื่องมือหินกะเทาะ อันนี้บอก

ว่าเคยมีการอยู่อาศัยในถ้ำแห่งนี้มาตั้งแต่ยุคหิน พบเศษผสมขางไม้ พบกระดูกสัตว์จำนวนมากมายพบก็เล่าซึ่งเกิดจากการหุงต้ม โดยเฉพาะในยุคหินแนวเก่าที่พบจะหนาและมีการซ้อนทับกันอยู่ตลอดเวลา

...นั่นทำให้เราจินตนาการได้ว่า มีการก่อกองไฟที่เกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้งในช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป

...เราสันนิษฐานกันว่าถ้ำแห่งนี้น่าจะเป็นเหมือนค่ายพักที่มนุษย์ยุคก่อนมาอยู่อาศัยกันตามฤดูกาล อาจจะเป็นในช่วงฤดูกาลใดฤดูกาลหนึ่ง แต่คงไม่ใช่ในช่วงหน้าร้อน เพราะในหน้าร้อนซึ่งเราขุดกันอยู่ที่นี่เราเจอแมลงรบกวนเยอะมากจนน่ารำคาญเกินกว่าที่จะอยู่ได้ ในขณะที่ฤดูกาลอื่นๆแมลงรบกวนพวกนี้ลดน้อยลงไปจนแทบจะไม่มี

...และในหน้าฝน ทีมขุดค้นก็ยังสามารถอยู่ที่นี่ได้อย่างสบาย เพราะสภาพในถ้ำแห้งมาก และพื้นดินยังเป็นทรายแข็งทำให้สามารถเก็บซากต่างๆได้ดี

...รวมทั้งจากซากกระดูกสัตว์ที่เราค้นพบกระดูกที่พบส่วนใหญ่ถ้าเป็นสัตว์ใหญ่จะเป็นกระดูกช่วงขา อาจจะเป็นที่หักของคนโบราณระหว่างการออกมาล่าสัตว์ และจากชั้นดินที่ขุดลงไป เราพบว่า

ชั้นบนจะพบกระดูกสัตว์เล็กๆ แต่เมื่อขุดลึกลงไปก็จะพบกระดูกสัตว์ที่ใหญ่ขึ้นต่อมาก็เล็กลง และใหญ่ขึ้นสลับกันอยู่เรื่อยๆ เหมือนมีคนเข้ามาอยู่อาศัยที่ถ้ำนี้ตามฤดูกาลหรือเป็นช่วงๆ”

ดร.ชาลิต วิษยานนท์ ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมวิจัยของ สกว. ที่มีโครงการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปลาอยู่ที่แม่น้ำโขงตอน และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องโครงกระดูกสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์น้ำ ช่วยยืนยันข้อสันนิษฐานที่ว่าน่าจะเป็นไปได้ เพราะหอยกาบซึ่งทีมขุดค้นพบอยู่ในหลุมนี้นั้นจะมีขุขบในช่วงฝนและช่วงหนาว

นอกจากเครื่องมือหินกระเทาะที่พบภายในหลุม จะบ่งบอกว่าถ้ำมีผู้คนมาอยู่ที่นี่เคยมีคนอยู่อาศัยมาตั้งแต่ยุคหินแล้ว โลงไม้ที่ฝังเรียงรายอยู่ภายในถ้ำนั้นบ่งบอกได้เป็นอย่างดีว่าเป็นโลงไม้ที่สร้างขึ้นในยุคโลหะ (ซึ่งคาบเกี่ยวกับยุคหินเชิง) เพราะการเจาะเสาไม้ซึ่งเรียงตรงอย่างที่เราเห็นนั้นคือเครื่องมือโลหะ

และยังมีการพบหอยเบี้ย ซึ่งแสดงว่าคนที่เข้ามาอยู่ในถ้ำมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนจากถิ่นอื่น

อาจารย์ศรีจึงสันนิษฐานว่า ถ้ำผีแมนแห่งนี้เคยมีคนอยู่อาศัยมาอย่างน้อยก็สองยุค คือในยุคหินและในยุคโลหะ

แต่ที่สร้างปริศนาให้กับนักโบราณคดีมากที่สุดเห็นจะเป็นว่าคนที่เคยอยู่ที่ถ้ำนี้เป็นมนุษย์จากเผ่าพันธุ์ใด เพราะยังไม่เคยเจอเศษซากกระดูกคน หรือเศษซากเสื้อผ้าที่จะบ่งบอกได้ว่ามนุษย์ที่เคยอยู่ที่นั่นเป็นเผ่าพันธุ์ใด

แม้ว่าจะพบโลงไม้และเสาโลงอยู่เกือบรอบๆถ้ำแต่ก็ยังไม่เคยเจอโครงกระดูกกับโลงไม้ที่อยู่ในที่เดียวกัน แม้ว่าจะมีการขุดหลุมโลงที่ฝังโลงก็ยังไม่พบโครงกระดูกที่พอจะบ่งบอกร่องรอยได้ว่าคนที่เคยอยู่และเคยดำเนินกิจกรรมที่นั่นมาก่อนนี้เป็นใคร

สร้างโลงและเสาไม้ขึ้นมาเพื่ออะไร

ภาพเขียนสีที่พบ ๒ แห่งในผนังถ้ำก็ยังไม่สามารถบอกรายละเอียดได้มากนัก เพราะมีขนาดเล็กและเลือนรางไปตามกาลเวลาเนิ่นนานที่ผ่านมา

ทีมงานขุดค้นยังคงลงมือทำงานของพวกเขาต่อไปอย่างขะมักเขม้น ค้นพบกระดูกสัตว์ขึ้นมา และมองหา ‘เศษกระดูก’ หรือบ้างก็เรียกว่า ‘เศษขี้เขางอก’ อย่างระมัดระวัง

คำถามจากเศษซากกระดูกสัตว์ต่างๆเหล่านี้คงต้องถกเถียง

เช่นเดียวกับอีกคำถามหนึ่งซึ่งเป็นคำถามถึงนักโบราณคดีและคนในพื้นที่โดยตรงว่าหากจะมีการเปิดเผยพื้นที่ ‘แหล่งโบราณคดีบ้านไร่’ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้คนในพื้นที่และคนต่างพื้นที่ได้มีส่วนร่วมรับรู้ถึงความรุ่งเรืองและความต่อเนื่องทางอารยธรรมที่ปรากฏอยู่จะเป็นการเหมาะสมหรือไม่

การเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะช่วยผลักดันการท่องเที่ยวโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ที่สูญหายไป หรือจะเป็นการละเลยจุดสนใจที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจทางอารยธรรมที่ดำเนินสืบเนื่องกันมาหรือไม่

หรือใครเล่าจะเป็นผู้รณธนาธิบายถึงดวงๆทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ จะมีการสร้างข้อกำหนดกฎเกณฑ์อย่างไรที่จะดำรงสถานที่แห่งนี้ไว้ได้

โดยไม่ถูกทำลายไปเพราะ ‘กระบวนการทางเกวาท้องถิ่น’

มืดมิดราวกับไม่มีที่ว่างพอให้แสงสว่างแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ กลับอับจน
 โยธยาตะจุมูกานาเกบหายใจไม่ได้ เสียงน้ำกระทบพาฟิงเหมือนเสียงคำรามก้องสะท้อน
 ขณะที่ค้างคาวพุ่งใหญ่ค่อยๆ กยอยบินสวนทางออกไป ปีกบางของบางตัวเฉียด
 ผ่านหัวและหน้าตังเพียว

outdoorlife

■ ปิยะฤทธิ์ ปิยะพิระพงศ์ เรื่อง / พุทธิศิลป์ มุสิกกุล, อนุกุล สอนเอก ภาพ

0 โถงถ้ำถองจวนด้วยน้ำหินย้อยและเสาหินระยิบด้วยแร่แคลไซต์ในถ้ำเปละนา
 ในลักษณะทางธรณีวิทยาที่ผ่านกาลเวลามานับล้านปี